

економічністю перевершував американський паровоз Ea, виробництво якого планувалося освоїти в СРСР. За створення нашого вітчизняного паровоза головному конструктору Л.С. Лебедянському була присуджена Сталінська премія. Паровозу присвоїли серію Л на честь колового конструктора і взяли у серійне виробництво. Окрім головного Коломенського заводу, паровози Л великою серією будували Ворошиловградський і Брянський заводи. Ще низка підприємств працювали з ними в кооперації, виготовляючи окремі вузли і деталі.

У 1946 р. Коломенський машинобудівний завод було перейменовано на паровозобудівний. Цим підкреслювалася його важлива роль в локомотивобудівництві.

У 1949 р. було побудовано новий пасажирський паровоз 2-4-2, тип ТЗ6. У створенні цього локомотива великий внесок зробив Л.С. Лебедянський. Паровози серії Л і ПЗ6 були найбільш удосконаленими з усіх паровозів, побудованих на Коломенському заводі, Вони будувалися аж до припинення паровозобудування у 1956 р. Загалом, в Коломні були створені і побудовані усі типи вітчизняних дослідних паровозів. Конструктор Л.С. Лебедянський керував багатьма розробками тогочасних паровозів. Його діяльність, як вченого, конструктора, винахідника і взагалі організатора науково-технічних досліджень паровозів заслуговує детального вивчення.

ВСЕСОЮЗНА НАРАДА ГРУНТОЗНАВЦІВ З ПРОБЛЕМИ ПІДВИЩЕННЯ РОДЮЧОСТІ ГРУНТУ (1954 р.)

Яценції Б.Р.

Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН (м. Київ)

У колишньому СРСР надавали велику увагу проблемі підвищення родючості ґрунтів. Зокрема, першочергового значення вона набула після проведення у 1952 р. XIX з'їзду КПРС, який прийняв директиви до п'ятирічного плану розвитку народного господарства СРСР на 1951–1955 рр. Через рік, на вересневому пленумі 1953 р. було проголошено курс на реформування аграрного сектору, який у повоєнний період знаходився в занепаді. Крім того, лютнево-березневий пленум ЦК КПРС у 1954 р. прийняв рішення про збільшення виробництва зерна завдяки освоєнню цілинних земель Казахстану, Сибіру, Уралу і частково Північного Кавказу [1]. У цьому зв'язку, 20–26 квітня 1954 р. у Москві в Інституті ґрунтознавства ім. В.В. Докучаєва було скликано Всесоюзну нараду ґрунтознавців, присвячену питанням підвищення родючості ґрунтів і освоєнню цілинних земель [2]. У нараді взяли участь 140 ґрунтознавців, агрохіміків, агрономів і меліораторів.

Програма наради включала 14 науково-теоретичних і виробничих питань, що стосувалися підвищення родючості ґрунту, методів правильного його використання в сільськогосподарському виробництві та ін. За результатами роботи наради прийняли розгорнуте рішення, в якому основну увагу приділяли

проблемі правильного використання новоосвоєних земель і підготовці кадрів – агрономів, ґрунтознавців-агрохіміків і ґрунтознавців-меліораторів. З основною доповіддю виступив академік І.В. Тюрін (Інститут ґрунтознавства АН СРСР) щодо «Завдань ґрунтознавців в світлі рішень XIX з'їзду КПРС і рішень вересневого і лютого-березневого Пленумів ЦК КПРС». Доповідач відзначив напрями подальших науково-дослідних робіт, які насамперед пов'язувалися з проблемами підвищення родючості ґрунтів та пошуку нових ґрунтових ресурсів для сільськогосподарського освоєння. Тюрін І.В. наголошував на рішеннях лютого-березневого пленуму ЦК КПРС стосовно освоєння 13 мільйонів гектарів цілинних і перелогових земель у східних і південно-східних районах країни, а також освоєння зрошуваних і нових земель в районах нечорноземної смуги і інших районах країни, заплановане на 1954–1955 рр.

Це був початок великих загальнодержавних робіт щодо збільшення виробництва зерна та іншої сільськогосподарської продукції. Проблема підвищення родючості і культурного стану ґрунтів поряд з виведенням і впровадженням у виробництво нових врожайних сортів культурних рослин стала провідним напрямом роботи у ґрунтознавстві і землеробстві. Передбачалося, що її вирішення стане основою для одержання високих урожаїв сільськогосподарських культур.

Загалом, в означений період, радянськими ґрунтознавцями, агрохіміками та меліораторами вже були опрацьовані різні способи підвищення родючості ґрунту. Вони розподілялися на чотири групи. До першої з них належали біологічні способи, коли для підвищення родючості ґрунту використовували ґрунтопокрощуючу властивість рослинності і мікроорганізмів (сівозміни з травосіянням, культура сидеральних рослин, бактеріальні добрива тощо). Сюди відносили і фітомеліоративні заходи – створення полезахисних лісових смуг, насадження дерев уздовж зрошувальних каналів та ін. До другої групи належали агрофізичні способи обробітку ґрунту, за допомогою яких створювали оптимальні умови водного і повітряного режиму, що забезпечували високу активність біологічних процесів мобілізації елементів природної родючості ґрунтів, ефективне використання внесених добрив, а також заходи проти бур'янів. Третя група включала агрохімічні заходи, які давали можливість істотно поліпшити умови поживного режиму ґрунтів шляхом внесення органічних і мінеральних добрив, усунути шкідливу кислотність (вапнування) і шкідливу лужність (гіпсування), а також протидіяти бур'янам, шкідникам і грибковим хворобам, застосовуючи гербіциди, інсекто- і фунгіциди. До четвертої групи належали меліоративні способи корінного покращення ґрунтів, переважно завдяки покращенню водного режиму (штучне зрошення, осушення і регулювання водного режиму), а також шляхом докорінної зміни складу і властивостей ґрунту.

Варто зазначити, що серед перешкод ефективного впровадження у практику досягнень ґрунтознавства, агрохімії і меліорації називали недостатню увагу сільськогосподарських органів до питань агроґрунтового районування, шаблонне запровадження травопільних сівозмін й інших ланок травопільної

системи землеробства у різних ґрунтово-кліматичних умовах. Крім того, ставили певні вимоги до підвищення рівня фахової підготовки сільськогосподарських кадрів – агрономів, агрохіміків, меліораторів тощо.

Великий інтерес і широке обговорення на нараді ґрунтознавців викликали доповіді члена-кореспондента АН СРСР В.А. Ковди на тему «Підвищення родючості і меліорація ґрунтів у зрошуваних районах у зв'язку з завданням виробництва бавовнику і інших технічних та цінних продовольчих культур» і дійсного члена АН Таджикиської РСР І.М. Антипова-Каратаєва на тему «Про завдання і шляхи меліорації солонців у зв'язку з освоєнням цілинних і перелогових земель». Також виступили професор К.П. Горшенін і кандидат сільськогосподарських наук У.У. Успанов щодо завдань й ролі ґрунтознавців у підвищенні родючості цілинних земель та дійсний член АН БРСР І.С. Лупинович з питання регулювання водного і поживного режиму при освоєнні болотних і заболочених ґрунтів. Цікавим був виступ доктора сільськогосподарських наук А.В. Соколова на тему «Роль правильних сівозмін в підвищенні родючості ґрунтів». Учений розкритикував шаблонні схеми сівозмін, в яких без урахування ґрунтово-кліматичних зон і економіки колгоспів, а також біологічних властивостей багаторічних трав догматично рекомендували одно-дворічне використання суміші бобових і злакових трав у польовій сівозміні і не менше трьох років у кормовій сівозміні. А.В. Соколов виклав погляди Д.М. Прянішнікова в його дискусії з В.Р. Вільямсом з питань про травопільні сівозміни. На думку вченого, правильною є плодозмінна сівозміна, про яку свого часу говорив Д.М. Прянішніков. Однак серйозних конструктивних пропозицій щодо ліквідації наслідків шаблонного застосування травопільних сівозмін в напівпосушливих і посушливих районах країни, де багаторічні трави давали низькі врожаї, а між тим кормова база мала особливе значення для розвитку продуктивного тваринництва, не було розроблено і запропоновано. У подальшому, відміна повсюдного застосування травопільної системи землеробства відбудеться згідно з партійними рішеннями.

Джерела та література

1. *Мицик Ю. А.* Історія України : навч. посіб. / Ю. А. Мицик, О. Г. Бажан, В. С. Власов. – К. : Видав. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 586 с.
2. *Калачиков О.* Підвищити родючість і культурний стан ґрунтів (Коротке повідомлення про роботу Всесоюзної наради ґрунтознавців) / О. Калачиков // Мічурінець. – 1954. – № 6 (57). – С. 29.